

dolen van hem bij wien we hoorden. Zoo waren ook wij in geheel onnatuurlijke verhoudingen gekomen. Ons leven verliep niet meer naar den aard van ons innerlijk wezen, maar was, als gevolg van de zonde, hiernaar toe gericht. De zondige aandrif der wereld teelt geen kinderen der vrijheid, maar slaafsche onderkruipers en verstootelingen. Zoo was al wat in zonde verviel, van zijn natuurlijke geestelijke betrekking afgesneden. Het verloren kind doolde in slaafsche banden onder de onheilge macht van Satan om. De verloren zondaar gevoelde zich geen kind meer van den Vader die in de hemelen is. Het was in onnatuur vervallen, en onheilge slavernij was nu het type van zijn bestaan en de aard van zijn existentie geworden. De zondaar is een slaaf van de onheilge macht, en de zondares is een slaaf van de demonische opperheerschap. Ze kunnen zich niet meer loswringen. En alle hoop op vrijmaking is verloren, tenzij de Zonde Gods zich hunner ontfem, en ook op hen de belofte van toepassing wordt: „Gij zult de waarheid verstaan en de waarheid zal u vrijmaken.”

Toen de afgedoolde Joden tegen Jezus optraden, sprak de Heere het zoo duidelijk en zoo overtuigend uit: „Voorwaar, voorwaar zeg ik u, een iegelijk die de zonde doet, is van die zonde de slaaf, de dienstknecht.” De zondaar is zijn zelfbeschikking kwijt. Hij wordt beheerscht door een hem oorspronkelijk vreemde macht. Niet hij is 't meer die over zichzelf beschikt, en zijn eigen toekomst in zijn macht heeft, maar hij is overgegeven aan een hem oorspronkelijk vreemde macht, en die vreemde macht overheerscht hem. Dat denkt en geloofte zulk een afgedoolde dan wel niet, en de onheilge geest, die op alle manier hem aan zich onderwerpt, maakt hem zelfs wel diets dat alle aandrif uit hem zelf opkomt. Maar het is niet zoo. Hij is en blijft een overheerschte, een tot slaaf gemaakte en verdoolde. En het is om ons dat recht diep te doen gevoelen, dat Jezus zijn ontzettende uitspraak inleidt met een tweewerf herhaald: „Voorwaar, iets wat op Jezus lippen steeds met een eed gelijk staat.”

Just omdat den zondaar in zijn afdoeling steeds wordt ingefluisterd, dat hij nu doen kan wat hij wil en zijn eigen heer en meester is, terwijl hij feitelijk juist alle vrijheid verloor en slaafsche inspiratie van den onheilgen zondegeest volgt, legt Jezus een eed op zijn zeggen, om het ons toch diep in te prenten, aan wat bitter zelfbedrog we ten prooi zijn. In zoekende, lokaalende, dringende liefde, gaat het erbarmen van den Heiland naar ons uit, en nu is het eerste wat in ons moet plaats grijpen, dat we voor ons zelfbedrog een open oog krijgen, en inzien in wat bittere banden we gekneld liggen, terwijl we waanden ons op onze vrijheid te kunnen beroemen. Vrij is alleen wat naar zijn aard en zijn natuur leven kan, en dit juist kan de zondaar niet, want het wezen der zonde gaat tegen zijn natuur, tegen zijn Scheppingsorde in. God schiep den mensch, om het als zijn kind achter zich te doen treden, en Satan verlokte hem om tegen zijn hemelchen Vader in te gaan. En nu is het Jezus' smeeking aan onze ziel, dat we dan eindelijk toch met deze onnatuur breken, terugkeeren tot Hem wiens kind we moeten zijn, en dat we zoo onze natuurlijke vrijheid en de vrije beweging naar den ons ingeschapen levensaard mogen herwinnen.

Eerst als de waarheid u zal vrij gemaakt hebben, zult ge waarlijk vrij zijn. Wat anders is nu hier de vrijheid, dan het herwinnen van die ons oorspronkelijk ingeschapen geestesrichting, die ons als kinderen van onzen Vader die in de hemelen is, zou doen opgroeien. In den Christus is waarheid, omdat alles in hem is, en alles wat van hem uitgaat, geheel beantwoordt aan zijn innerlijk wezen en aan zijn heilige zending. En zoo nu ook zal 't hiernaar in 't Vaderhuis, en straks daarna op de nieuwe aarde onder den nieuwen hemel, alles waarheid worden ook in ons, omdat alsdan alle afdoeling zal zijn afgesneden, alle vervreemding van onzen God zal zijn te niet gedaan, en we geheel en ten volle zullen uitkomen, zooals God ons in zijn Schepping verordende. Zoals de eens verloren straks zijn zullen, eerst in het Vaderhuis, en daarna op de nieuwe aarde onder den nieuwen hemel, zó zal 't al in waarheid zijn. Ze zullen dan niet maar „mensch-kind” heeten, maar menschenkinderen zijn naar het beeld dat God de Heere voor zich had, toen zijn stem uitging: „Laat ons menschen maken naar ons beeld en naar onze gelijkenis.” Alleen wat op dat beeld volkomenlijk slaat en geheel past, is waarheid in den mensch, en al wat hieraan te kort doet of er afwijkt, is onze leugenachtige gestalte. En nu is dit de heerlijkheid, dat de Zonde Gods zich tot ons keeren wilde, om het leugenachtige in ons te niet te doen, en de volle waarheid van ons wezen naar Gods oorspronkelijk bestel weer in ons te doen opleven.

De waarheid die de Christus ons bracht, is dan ook geen opsomming van leerstellingen, maar een heilige realiteit. Als menschen, en menschen genoemd, moeten we dan ook menschenkinderen zijn, en dan niet menschenkinderen naar het type dat we zelf daarvoor verzonnen, maar naar het oorspronkelijke beeld, dat God Drieëinig daarvoor in zijn Scheppingsorde ontwierp. Altoos weer die heilige grondtaal: „Laat ons menschen maken naar ons beeld en naar onze gelijkenis.”

Dat heilige, Goddelijke beeld, als grondslag van ons menschelek wezen, is door ons verzaakt, is door ons geschonden, en eer het tegendeel is er voor in plaats geschoven. Zoo klemmen we, onder Satans prikkel, ons aan een valsche beeld, aan een valsche type, aan een onheilge afbedruwing vast. Dit nu is de leugen, want zoo schiep God ons niet, en ons innerlijk wezen kan aan dat valsche beeld toch nooit beantwoorden.

En daarom nu juist heeft de Christus ons niet als een moderne zedemeester gelokt en ons andere gedachten ingegeven. Neen, hij heeft de leugen in ons aangetast, om er de oorspronkelijke waarheid van Gods schepping weer voor in plaats te stellen. Voor het valsche schijnsel waarin we ons zelve behaagden, heeft hij het oorspronkelijke, het wezenlijke, het waarachtige type van den mensch, gelijk God dit naar zijn Beeld schiep, weer in ons doen opleven. En de vraag is nu maar, of we deze diepe, alomvattende waarheid willen verstaan. Dan toch, maar dan ook alleen, zal die stellige waarheid ons vrijmaken.

Dr. A. K.

Amsterdam, 4 Juli 1919.

Het heeft wel smartelijk getroffen, dat noch bij de ondertekening van het vredesverdrag te Parijs, noch bij het vertrek van Wilson naar Amerika, noch in de telegra-

fische gelukwenschen door de staatshoofden der overwinnende landen met elkander gewisseld, ook maar een woord is vernomen, dat naar verzoeningsgezindheid zweemde.

Te Versailles in de Spiegelzaal was het zoo koud en kil, alsof het alleen ging om de ondertekening van een notariële acte. Men kwam binnen, teekende en ging weder heen. Geen woord werd er gesproken, dat hogere wijding gaf aan deze plechtige historische gebeurtenis, geen klank getuigde van blijdschap, dat nu de schrikkelijke oorlog, die vijf jaren Europa geteisterd had, voorbij was en de vrede eindelijk was gesloten; geen toon werd beluisterd, waarin bleek, dat men bereid was, nu Duitschland zoo bitter moest boeten, om aan den overwonnenen straks weer de hand der verzoening te reiken. Het was l'homme-tigre, de tijgersmens, die deze plechtige presiderende, en heel deze actie droeg het stempelmerk van zijn geest.

Ook het woord, dat president Wilson bij zijn afscheid van Europa sprak, ademde geen hogeren geest. Toen Wilson naar Europa kwam om aan de vredes-actie deel te nemen, waren aller oogen op hem gericht en verwachtte men van zijn magtigen invloed, dat een vrede zou tot stand komen, die verzoening onder de volkeren brengen zou. Men wist met wat bitteren haat Frankrijk tegen denouden erfvind vervuld was, hoe Engeland in koel berekenend egoïsme den overhoop geloopt mededinger zou knielen, en hoe Italië alleen tuk was op roof en uitbreiding van grondbezit; maar Amerika's president stond zedelijk zoo hoog boven deze lage politieke en nationale hartstochten. Amerika had geen belangen te behartigen; alleen voor gerechtigheid en vrijheid der natien had het naar het zwaard gegrepen. En Wilson had woorden gesproken van zoo groote verzoeningsgezindheid, rechtvaardigheidsgevoel en erbarming, dat ze weerklink vonden in aller hart. Een vrede zou er komen, waarbij geen overwinnaar en geen overwonnenen was; waarbij geen landstroken verschermd zouden worden en geen bevolkingen onder vreemde heerschappij geplaatst; het geheime diplomatieke spel zou uit zijn en voor aller oogen, openhartig en eerlijk, worden onderhandeld; en de vrede zou gekroond worden door een volkerenbond, waarin voor alle natien der aarde plaats zou wezen en waardoor voor goed een nieuwe oorlog zou voorkomen worden. Was het wonder, dat het „moegestreden Europa” deze heerlijke woorden indrook als water en in Wilson den redder der wereld begroette? En nu zijn taak is afgelopen en hij weerkeert naar Amerika, heeft wel niemand bitterder de verwachting teleurgesteld dan hij. Een geweldvrede, zoals de historie er niet één gekend heeft, is aan den overwonnenen opgelegd. Een volkerenbond is gesticht, maar die alleen dient om den overwinnaar de macht in handen te doen houden. Europa blijft in een toestand van hopeloze verwarring achter. De zaden van haat, nationale wrijving en bitterheid zijn gesaaid. De laatste daad van Wilson was de ondertekening van een verdrag om Frankrijk voor een nieuwen overval van Duitschland te beschermen. Zijn laatste woord een spreken van Duitschland's schuld en een rechtvaardiging van de zware straffen, die het moesten worden opgelegd. De man, die als vredesapostel naar Europa kwam, gaat heen alsof hij een door God gezonden waakengel was, om het doemvonnis over den schuldige te voltrekken.

En evenmin als in het afscheidwoord van Wilson valt uit de telegrammen, die de staatshoofden bij het sluiten van den vrede met elkander gewisseld hebben, een nobeler toon te beluisteren, die aan het Christelijk hart bevestiging kan scheeken. Men jubelt, omdat de overwinning nu definitief bezegeld is; men haalt de oude leuze weer voor den dag, dat men alleen voor „gerechtigheid en de vrijheid der natien” gestreden heeft, alsof het pas gesloten vredesverdrag niet het meest afdoende tegenbewijs levert; maar van een ernstige opwekking tot de volkeren, om nu de vrede gesloten is, de oude veteen te vergeten en weer in eensgezindheid saam te leven, is geen sprake.

Maar hoe droef dit alles ook stemmen moge en hoe weinig goeds het voor de toekomst voorspelt, toch zijn we dankbaar dat Duitschland verder verzet opgaaf, het vredesverdrag teekende en bereid is, voor zoover zijn krachten het toelaten, de boete te dragen, door den overwinnaar het opgelegd. De vrede is er nu, al is het zeker geen vrede, die door de toeschouwers met jubelgeschal wordt begroet.

Toch baat het niet, nu de vrede gesloten is, over de onrechtvaardigheid van dit vredesverdrag te klagen. Geheel het onzijdige Europa heeft het veroordeeld. Zelfs in de landen der Entente is er de scherpste kritiek op geoefend. Maar nu de ondertekening heeft plaats gevonden — en wat anders kon het machteloze Duitschland doen, wilde het zich niet aan nog veel banger ellende bloot stellen — hebben we er in te berusten. Niet op het verleden, dat is afgedaan, maar op de toekomst heeft de blik van het oog zich te wenden. En de groote vraag is, of het gelukken zal uit de puinhoopen van het verwoeste Europa weer een huis op te bouwen, waarin de volkeren een nieuw leven kunnen aanvangen.

Natuurlijk zullen de droeve gevolgen van den oorlog, die nu achter ons ligt, niet in enkele jaren kunnen weggenomen worden. Er behoort zelfs een stuk geloof toe in de regeneratieve krachten die in het menschelek geslacht schuilen, om te durven hopen, dat na de doodelijke krankheid, waarvan we geleden hebben, herstel van Europa nog mogelijk is. De historie toont, hoe groote en machtige cultuurstaten die eens de wereld beheerschten, ten slotte in vergetelheid zijn ondergegaan. Was overgebleven van de eens zoo machtige rijken van Babel

en Nineve? Wat van het wereldrijk door Alexander den Grooten gesticht? Wat van het trotsche Romeinsche Keizerrijk? Ondenkbaar is het daarom zeker niet, dat gelijk ook Europa zou treffen, de wereldscheper uit onze handen in die van Amerika zou overgaan en we voor goed onze albeheerschende positie in de wereld zouden verloren hebben.

Maar al zou dit oordeel ons niet te wachten staan, al zou de rol van ons werelddeel in de historie nog niet zijn uitgespeeld, al wachtte ons in de toekomst weer een plaats der eere, — hoe lang zullen de sporen van het oorlogsgeweld nog te zien zijn? De vernielingsmacht van den mensch is zoo groot. Zelfs een kind kan door een granaat te werpen een trotsch gebouw, waaraan geslachten hebben gearbeitet, in puin doen neerstorten. Maar het herstellen van wat verwoest is, kost jaren lang arbeid, vordert schatten gelds, eischt de inspanning van alle krachten. En zoo zal het ook nu zijn. De aflossing van de miljardenschuld, die deze oorlog heeft gekost, zal nog vele jaren de zwaarste offers van alle burgers eischen. Het zal lang duren, voordat de verwoeste steden en dorpen zijn herbouwd, voordat de te gronde gegane schepen door andere zijn vervangen, voordat de vernielde mijnen weer kostbare brandstof opleveren, voordat handel en landbouw weer opbloeien kunnen.

En daarbij komt, dat de oorlog, die nu voorbij is, ook een geheele omwenteling heeft veroorzaakt in het sociale leven. De revolutie-geest die als een zengende vlam over de volkeren van Europa is heengegaan, heeft niet alleen een geheel omkeer in het staatkundige leven teweeggebracht, maar ook het sociale probleem met niets ontziende kracht op den voorgrond gebracht. De arbeidersstand treedt allerwegen op met nieuwe eischen; de werkloden vragen korter arbeidstijd, meerder loon, beter verzorging in krankte en onderdom. En hoe rechtvaardig vele dezer eischen ook zijn mogen, hoe zal aan al die eischen voldaan worden, waar de burgerij reeds onder zoo zware oorlogslasten gebogen gaat en de prijs aller levensmiddelen zoo is gestegen? Zoo breekt een nieuw tijdperk in de geschiedenis aan, dat ontzaggele eischen aan de menscheid stellen zal. Wie waande, dat met het ophouden van den oorlog we weer zoetkens zouden terugkeeren naar den toestand van vijf jaar geleden, verstaat de teekenen der tijden niet. Het oude is verouderd en te niet gedaan. Op elk gebied wordt gezocht naar nieuwe banen voor de menscheid om zich te ontwikkelen.

De groote vraag is, of in die nieuwe ontwikkelingsfase der wereld ook de Kerk van Christus haar roeping zal verstaan en weer de leidvrouw der volkeren zal worden? In de periode, die achter ons ligt, is het volksleven in schier alle landen van Europa steeds losser van, indien maar niet vijandig tegenover de Kerk komen te staan. Zoo was het in Roomsche landen als in Italië en Frankrijk, waar elke band met de Kerk door het grootste deel van het volk verbroken werd. Zoo in Rusland, waar de officiële Staatskerk nog stand hield met vormelijken eeredienst, maar de revolutie getoond heeft, hoe van deze Kerk geen de minste invloed meer op het volk uitging. Zoo in Protestantsche landen als Duitschland, waar, al zijn er de zeventien, die de knie voor den Baal dezer eeuw niet gebogen hebben, de volksmassa steeds verder van alle kerk en alle religie is verwijderd geraakt onder invloed van het socialisme en het ongelooft. En dat het in ons land, vooral wat de groote steden betreft, niet veel beter is, heeft de jongste stemmen voor de Gemeenteraden wel bevestigd.

Zal niet alleen in ons vaderland, maar ook in de andere landen van Europa de Kerk haar invloed weer herwinnen en opnieuw naar Christus woord een zout en licht der wereld worden, dan zal zij moeten beginnen met zich zelve grondig te herzien. Er zal dan moeten gebroken worden met het onheilge verbond, dat door Kerk en Staat is gesloten, want de riefstaf, waarop de Kerk leunde, heeft naar het tekenachtige beeld van Jesaja haar hand doorgeslagen. De Staat heeft in zijn val de Kerk meesleurd; het volk wierp met den troon het altaar omver, dat in de schaduw van den troon was gebouwd. De Kerk zal dan moeten prijsgeven de leugen-idee van nog een volkskerk te zijn, die heel de natie als gedoopten omvat. Vooral in onze dagen, nu het grootste deel der bevolking alle Christelijke geloof heeft prijsgegeven, is dat een waan, een leugenbeeld, een opzettelijke misleiding, waardoor de kracht der Kerk tegenover het volk wordt gebroken. De Kerk zal dan, in plaats van alle wind van leerling vrij spel te laten, waardoor van haar kansels het meest dierste ongelooft kan gepredikt worden, den moed moeten hebben om weer een pilaar en vastigheid van de waarheid Gods te worden en uit haar midden uit te bannen wat met den Geest van Christus en met Gods Woord strijdt. Wat de wereld noodig heeft is een Kerk, die de waarheid Gods belijdt, die bestaat uit waarachtig geloovigen, die de ordanatie Gods handhaaft in eigen kring, die weer waarlijk een zout en een licht geworden is. Al zou zulk een Kerk de hulp van den Staat ontberen, niet meer de groote volksmassa's op haar lidmatenboek schrijven, het zou een Kerk wezen, waarvan evenals in de dagen der eerste Christelijke Kerk weer kracht en bezieling zou kunnen uitgaan.

Zulk een Kerk zou als zout het ontzettend bederf stuiten, dat al verder onder het volk voort-eet als de kanker. En ze zou weer een licht kunnen worden om de volkeren terug te leiden naar den Koning van Sion, wiens rijk een rijk van eeuwigen vrede zijn zal, waar alle twist en wrok verdwijnt.

## De Christelijk Gereformeerde Kerk in Noord-Amerika.

De ook in ons land welbekende sympathie Dr. Henry Beets, die meermalen de Christelijk Gereformeerde Kerk van Noord-Amerika op onze Generale Synode vertegenwoordigde, heeft een uitnemend werk gedaan door de geschiedenis van de Christelijk Gereformeerde Kerk in Noord-Amerika gedurende de zestig jaar van haar bestaan te beschrijven in een lijvig boekwerk, dat 439 bladzijden telt. Het teekent de liefde van Dr. Beets voor onze Hollandsche taal, dat hij dit studiewerk niet in het Engelsch, maar in het Hollandsch schreef. En daardoor hebben wij te meer vrijmoedigheid dit boek ook bij onze lezers in te leiden en met warmte hun aan te bevelen. Want de geschiedenis van de Christelijk Gereformeerde Kerk in Noord-Amerika is eigenlijk een stuk van ons eigen kerkelijk leven. Zoals Dr. Beets zeer sterk doet uitkomen, is deze bloeiende Kerk in Amerika niet alleen een dochterkerk van de Gereformeerde Kerken in Nederland, maar bleef zij steeds met zeer nauwe banden aan de moederkerk verbonden en leeft zij het leven dezer moederkerk nog altoos mede, al mag dan het Americanisme tevens een eigen stempel op haar formatie en ontwikkeling hebben gedrukt. Trouwens, deze Christelijk Gereformeerde Kerk dankt niet alleen haar ontstaan aan den grooten „trek,” die kort na de Afscheiding en tengevolge van de zware vervolging hier te lande, naar Amerika plaats had, maar ze wordt nog steeds gevoed en trekt haar beste leden uit onze Nederlandse Gereformeerde, die in Amerika een nieuw vaderland zoeken en daar meest bij de Christelijk Gereformeerde Kerk zich aansluiten. Zoo is er vanzelf een zeer nauwe en innige band tussen ons en deze Kerk in Amerika ontstaan, die ook in de dagen die achter ons liggen, wel treffend aan het licht is getreden, toen zoo menig bijk van liefde ook in stoflijken vorm aan de Kerken in Nederland en onze Scholen gezonden werd.

Te meer moet het daarom ons verblijden, dat Dr. H. Beets den pioniersarbeid aandoort om de geschiedenis dezer Kerk te boek te stellen. Het behoeft wel niet gezegd, welk een reuzenarbeid daarvoor vereischt werd. Allerlei officiële kerkelijke acta en registers moesten worden doorgelezen; excerpten gemaakt uit de kerkelijke bladen, waarin het kerkelijk nieuws was opgenomen, en nadat al dit materiaal verzameld was — een arbeid van jaren lang — moest de stof nog geschift en het schema worden vastgesteld.

Met groot genoegen hebben we dan ook met dit geschiedwerk kennis gemaakt. Dr. Beets beschikt over een prettigen stijl; hij weet den gang der geschiedenis klaar en duidelijk voor te stellen; hij teekent de verschillende richtingen in zijn Kerk zonder zijn persoonlijke voorliefde te veel te laten uitkomen, en wie dit lijvige boek doorleest, krijgt zeker een zeer goed overzicht van de geschiedenis dezer Kerk, van haar strijd en zegen, van de krachtige actie, die van haar uitgaat, en vooral van haar rijke tekenen voor onzen Nederlandschen stem. Bovenal voelt men uit dit historiewerk, hoe Dr. Beets zijn Kerk hartelijk liefheeft, en al verzigt hij, trouw geschiedschrijver als hij is, haar gebreken en vlekken niet, hij doet het met de pietéit van een zoon tegenover zijn moeder en weet warme belangstelling en bewondering te wekken voor wat deze Kerk in Amerika heeft gedaan.

De waarde van dit werk wordt bovendien nog verhoogd door de keurige uitgave en door de kostelijke illustratie, die in den tekst voorkomen. Wie van deze Kerk in Amerika, die zoo nauw met onze Gereformeerde Kerken in Nederland verbonden is, meer weten wil, kan daarom niet beter doen dan dit geschiedwerk zich aan schaffen.

## Het conflict geëindigd.

De Kerkeraad van Middelburg heeft, na het besluit der Provinciale Synode van Zeeland, besloten zich bij de beslissing der Synode neer te leggen en de schorsing van Ds. Netelenbos erkend.

Het conflict, dat in Zeeland ontstaan was tussen den Kerkeraad van Middelburg en de Classis, is daarmee nu beëindigd. Gelijk we zelf in ons vorig artikel opmerkten, was er voor den Kerkeraad ook geen andere uitweg. Hoeveel bezwaren ook tegen het besluit van de Provinciale Synode konden worden ingebracht, toch bond de belofte van het ondertekeningsformulier, dat Ds. Netelenbos zich naar de beslissing der Provinciale Staten zou reguleren.

Ook de Classis zal thans wel, naar den wensch der Provinciale Synode, haar besluit herzien, en het pijnlijke kerkrechtelijk conflict, dat ontstaan was, is daarmee van de baan.

Maar natuurlijk niet de zaak zelve, die tot dit conflict aanleiding gaf. De Commissie, die door de Classis werd uitgenoodigd, om met Ds. Netelenbos te spreken, zal nu spoedig haar arbeid aanvangen en van haar oordeel zal het wel grootendeels afhangen, of verdere stappen noodzakelijk zullen blijken.

Gerien de samenstelling dezer Commissie hebben we in haar een goed vertrouwen. Van eenige animositeit tegen Ds. Netelenbos is bij geen van de mannen, die deze Commissie vormen, sprake. Ze zullen een volkomen objectief oordeel vellen. En dat oordeel kan nu rustig worden afgewacht.

Maar des te meer meenen we er daarom op te mogen aandringen, dat Ds. Netelenbos hangende dit onderzoek zich van publiek optreden onthoudt. Hij doet daarmee aan

zijn eigen zaak meer kwaad dan goed. Voor een impulsieve natuur als de zijne moge het moeite kosten het stilzwijgen te bewaren, nu hij meent, dat hem onrecht is aangedaan, maar zelfs al ware dit zoo, dan nog zou het plicht en roeping wezen, zoo lang het geding nog hangende is, het stilzwijgen te bewaren.

## Onze onderwijzers en onze predikanten.

Niet ten onrechte is er in de pers op gewezen, dat onze onderwijzers, nu zij uit den financieelen druk bevrijd zijn, mede een roeping hebben te vervullen tegenover onze predikanten.

Heel ons Christenvolk heeft als één man er voor gestreden, dat aan den nood onder onderwijzers een einde werd gemaakt en hun een salaris werd geschonken, waardoor zij zonder zorg konden leven. Die actie droeg een politiek karakter, want een verbeterde salarisregeling was, toen het stelsel van de Staatssubsidie eenmaal aanvaard was, moeilijk anders te verkrijgen dan doordat de Staat de salarissen verhoogde. En aan deze actie is ook door onze predikanten trouw deelgenomen. Ze hebben mee geworfeld om de zo lang begeerde gelijkheid van salaris voor onze onderwijzers te verkrijgen.

Maar onze onderwijzers mogen nu ook niet blind zijn voor het feit, dat door deze verbeterde regeling van hun salaris een geheel onjuiste verhouding tussen hun tractement en dat van de Dienaren des Woords ontstaan is. We zeggen dat niet om een onderlinge jaloeschheid aan te kweken. Aan onze Christelijke onderwijzers gunnen we van harte, dat hun positie nu zoo verbeterd is. Maar het feit blijft, dat juist door die verbetering des te schrijnender daartegenover afsteekt de nood, waarin menig predikantsgezin verkeert. En juist dat nu moet onze onderwijzers nopen om met alle kracht er voor te ijveren, dat ook aan onze predikanten recht worde gedaan. Een Staatssubsidie voor onze predikanten begeeren we niet; we zouden dit zelfs een zeer bedenkelijke afdwaling achten van het beginsel, door onze Kerken beleden, en wij blijven voor het vrijwilligheidsstelsel met alle kracht opkomen. Maar dit vrijwilligheidsstelsel eischt dan ook, dat allen samenwerken om het tractement der predikanten te verhoogen, niet met enkele honderden guldens als extra toelage, maar zoo afdoende, dat de predikanten weer zonder zorg leven kunnen van het Evangelie. En juist daarbij vermag de invloed onzer onderwijzers zooveel. Naast den predikant is op menig dorp de Christelijke onderwijzer een der meest invloedrijke personen. Hij kan, nu zijn eigen salaris op peil is gebracht, zelf voorgaan met een ruime bijdrage voor de Kerk te geven. En hij kan ook de kerkeraadsleden en leden der gemeente er op wijzen, hoe onhoudbaar de positie onzer predikanten geworden is. Juist van hem zal dit woord nu een dubbel ernstigen indruk maken.

## Inwonende leden van een andere Kerk.

Het geval heeft zich voorgedaan, dat een geloovig lid van de Hersteld Evangelisch-Luthersche Kerk, die zich met zijn gezin vestigde op een plaats, waar geen Luthersche gemeente was, zich aanmeldde bij den Kerkeraad der Gereformeerde Kerk aldaar en verzocht, zoolang dit gezin op deze plaats woonde, als lidmaten der Gereformeerde Kerk te worden ingeschreven en daar niet alleen aan de bediening des Woords, maar ook aan het Avondmaal te mogen deelnemen. De Kerkeraad van deze Gereformeerde Kerk meende aan dit verzoek echter niet te mogen voldoen, maar liet de bedoelde personen eenmaal „als gast” aan het Avondmaal en weigerde hen daarna verder toe te laten.

Nu dergelijke gevallen meer kunnen voorkomen en men over dit geval ons oordeel in de *Herant* vraagt, willen we gaarne mededeelen, hoe o.i. de Kerkeraad in zulk een geval te handelen heeft.

En dan zijn in de eerste plaats opgemerkt, dat de bedoelde Kerkeraad zeker niet juist heeft gehandeld. En van tweeën toch, of de Kerkeraad kan zulke personen niet ten Avondmaal toelaten, omdat zij tot een andere Kerk behoorren, maar dan gaat het ook niet aan, ze éénmaal als gast toe te laten, of de Kerkeraad had wel het recht ze als gast aan het Avondmaal te ontvangen, maar dan is er ook geen enkele reden om dit slechts éénmaal te doen, maar daarna te weigeren. De roeping van den Kerkeraad om voor de heiligheid van het Sacrament te waken, is er altijd. Vreemdelingen mogen daarom nooit ten Avondmaal worden toegelaten, of zij moeten eerst aan den Kerkeraad bewezen hebben, dat zij recht op het Avondmaal hebben. Maar leden van andere Kerken te vergunnen éénmaal als gast aan te zitten, is een ongegründheid. En het is wel noodzakelijk, waar dit zoogenaamde „gastrecht” in verschillende gemeenten wordt toegepast, hiertegen openlijk te protesteeren.

En wat nu de zaak zelve betreft, zoo hebben onze Gereformeerde Kerken er nooit bezwaar tegen gemaakt geloovige leden van een zusterkerk — en als zoodanig werd de Luthersche Kerk beschouwd — tot het Avondmaal toe te laten, wanneer zij op een plaats zich bevonden waar geen Luthersche Kerk was. Zoo heeft, om slechts een voorbeeld te noemen, de He Nationale Synode der Gereformeerde Kerken in Frankrijk te Charenton in 1631 besloten, dat aangezien de Luthersche Kerken overeenkwamen in de fundamentele stukken der ware religie met de Gereformeerde Kerken, de geloovige leden van de Luthersche Kerk konden toegelaten worden tot het Avond-

maal, hun senteren bevestigten meerder K. er geen L. daartoe, verklaarde af te zwe bij den d len opvoe tusschen i overcast. Natuurl Luthersch borg biet geloovige stellen, v in de ge verzel er leden tije gastvrijhe

In hart v's-Gravenh van een m

Dringend die zoo gro te vergeten

Knotwijk

Jon C HAS DOKE Nally & Co

In de De zwaals ik l beginnelen religie, mot en onderw Calvinisme: God, opko In hoofd NIEDE IN JOHANNES C TORISCHE kerkhistorie gerien den op ingaan. twee volge DEN MAYFL GRATIE, hie De vele toewensh, van MOSSM neer zij WH uit CHICAGO naar het „b wensh, op pligen. Nee de auteur is heel goed. van wat hi PLANTERS A dat, niettege hiaat, door c stuk, nu die mijn lezers i is hij te bre

Met de STATEN VA PURITEINEN, sche Staats zilverre ker PURITEINEN welks in 16 jaar, nadat i naar ons lat van BREKST MAYFLOWER overstaken i chusette) stie TENEN volge zich ook als Om rijn PURITEINEN, Calvinisme, vastgesteld, v hij ons in ginselen in het kerkelijk leven en oen Wij zien stuk aan van het Ca wereld-visie, dit hoofdatu de INLEIDING voor mij de

Eerst dan N-ENGELAND (Hoofdstuk 1) Zij waren zaken des (eredienat en zij, als PUR kerk, met liturgie en h Tusschen die saam d kerk bestred kerkinrichtin waren INDI een woord e kunnen weer gemeenten; e TERIANEN.

Op p. 13 verschil tuss byteriaansche dat het eers selijke kerk) het laatste i suprematie v dena hier vraag, wat i CONGREGATIE onafhankelijk en erkennen samenkomst en voor te gelooven, da van Christus tutionele” e satie. Naar Christus de gij zijt allen De Pelgrim